

Stockholm 2026-09-24

Till
Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se
ku.kkm@regeringskansliet.se
Dnr Ku2026/00479

Ideell kulturallians yttrande över *Ett investeringsprogram för kultur* (SOU 2026:31)

Tack för att vi bjudits in att lämna in synpunkter på slutbetänkandet av utredningen om breddad kulturfinansiering.

Ideell kulturallians samlar riksorganisationer inom den ideella kultursektorn. Vårt uppdrag är att stärka ideellt organiserade kulturverksamheter och synliggöra deras betydelse för kulturliv, delaktighet och demokrati i hela landet.

Våra medlemmar är Arbetlivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam), Ax – Kulturorganisationer i samverkan, Bilda, Bygdegårdarnas Riksförbund, Folkets Hus och Parker, Folkrörelsernas konstfrämjande, Musikarrangörer i samverkan (MAIS), Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet (NBV), Riksförbundet Sveriges konsthöjningar, Riksteatern, Skådebanan Riks, Sensus studieförbund, SIOS – Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige, Studieförbunden i samverkan, Studieförbundet, Studieförbundet Vuxenskolan, Svenska Hemslojdsföreningars Riksförbund, Sveriges Hembygdsförbund och Våra gårdar.

Övergripande synpunkter

Den ideellt organiserade kultursektorn är sedan länge underfinansierad. Ideell kulturallians har i rapporten *Vem håller ihop kulturlivet?* visat hur finansieringen av många av sektorns riksorganisationer har urholkats under det senaste decenniet. Det får konsekvenser också lokalt, eftersom riksorganisationerna stödjer föreningar, arrangörer och andra ideellt drivna kulturverksamheter i hela landet.

Samtidigt mobiliserar den ideella kultursektorn redan betydande resurser. I Giva Sveriges rapport *Staten, kapitalet eller medborgaren – vem finansierar*

civilsamhället? konstateras att medlemsbaserade organisationer inom bland annat kultur till stor del bärs av medborgarna genom medlems- och deltagaravgifter och ideellt arbete. Till detta kommer biljettintäkter och lokala samarbeten. Den ideella kultursektorn har alltså redan en breddad finansiering. Frågan är om de finansieringsformer som föreslås i betänkandet svarar mot sektorns faktiska behov.

Ideell kulturallians ser positivt på möjligheter att bredda kulturens finansiering. Som utredningen framhåller är den kulturpolitiska basfinansieringen i grunden avgörande. Privat finansiering ska vara ett komplement till en stark och långsiktig offentlig grundfinansiering, inte ersätta den. Nya former för privat finansiering får därför inte bli ett argument för minskad offentlig finansiering av kulturen.

För Ideell kulturallians är det också viktigt att nya finansieringsformer bidrar till de nationella kulturpolitiska målen. De bör stärka förutsättningarna för ett dynamiskt, utmanande och obundet kulturliv och för allas möjlighet att delta i kulturlivet. Kulturverksamheternas och civilsamhällets egna initiativ är en viktig utgångspunkt för detta.

Nedan följer våra kommentarer och synpunkter utifrån betänkandets disposition.

7.1 Ta fram ett investeringsprogram för kultur

Ideell kulturallians är positiv till ambitionen att skapa bättre förutsättningar för privat givande och på så sätt tillföra kulturlivet ytterligare resurser.

Utredningen föreslår att omkring en miljard kronor avsätts till matchningsinsatser under fyra år. Hur resurserna fördelas och vilka delar av kulturlivet som i praktiken kan ta del av dem är viktiga frågor. Ideell kulturallians bedömer att förslagen endast i begränsad utsträckning stärker den ideellt organiserade kultursektorns ekonomiska förutsättningar.

7.2 Inför en skattereduktion för gåvor till kultur

7.2.1 Kultur som ändamål för skattegynnade gåvor

Ideell kulturallians tillstyrker förslaget att kultur ska införas som ett allmännyttigt ändamål för gåvor som kan ge rätt till skattereduktion. Det är principiellt viktigt att kulturens allmännytta erkänns vid sidan av social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning.

Ideell kulturallians är också positiv till utredningens breda kulturbegrepp. Utredningen hänvisar till propositionen 2009/10:3 *Tid för kultur*, där det slås fast att de nationella kulturpolitiska målen avser "både amatörkultur och professionell kultur samt verksamhet som sträcker sig från konstnärligt skapande till bevarande

av kulturarvet". Det är viktigt att hela denna bredd omfattas, inte bara professionell eller institutionsburen kultur.

Skattereduktionen kan exempelvis stimulera lokala företag och privatpersoner att ge gåvor till kulturverksamhet på orten, utan de krav på motprestation som finns vid sponsring. Gåvor kan bidra till en festival, föreställning eller annan särskild satsning.

Samtidigt kommer möjligheterna att dra nytta av skattereduktionen att vara ojämnt fördelade. Reformen får därför sannolikt begränsad betydelse för stora delar av den ideella kultursektorn. Det handlar framför allt om två områden:

Tillgång till givare: Förutsättningarna att mobilisera gåvor varierar mellan olika typer av verksamheter och ändamål. Det är sannolikt lättare att mobilisera gåvor till avgränsade och synliga satsningar och till verksamheter som når stora och resursstarka målgrupper. Det finns också geografiska skillnader. På mindre orter finns färre potentiella givare, och en gåva kan ge mindre synlighet. Samtidigt kan en stark lokal förankring vara en tillgång.

Gåvor är dessutom sällan en långsiktig finansieringsform för den organisation och infrastruktur som gör kulturverksamheten möjlig.

Mottagarkapacitet: Även där givare finns kan det vara svårt för mindre kulturorganisationer att bli och fortsätta vara godkända gåvomottagare. Reglerna innebär bland annat krav på auktoriserad eller godkänd revisor samt på redovisning, kontroll och rapportering. För organisationer med begränsade ekonomiska och administrativa resurser kan kostnaden och arbetsinsatsen bli stor i förhållande till de gåvor som reformen kan förväntas generera.

Skattereduktionen kan ge kulturverksamheter nya möjligheter till finansiering, men förutsättningarna att använda dem kommer att vara ojämnt fördelade. Skillnader i tillgång till givare och administrativ kapacitet riskerar därför att förstärka befintliga skillnader i kulturlivets ekonomiska förutsättningar.

7.2.2 Gåvor till kulturverksamhet som bedrivs av det offentliga

Ideell kulturallians tillstyrker förslaget att utvidga skattereduktionen till kultur, men avstyrker att även offentligt bedriven kulturverksamhet ska kunna godkännas som gåvomottagare.

Dagens system för skattereduktion för gåvor är inriktat på ideella föreningar, stiftelser och registrerade trossamfund. Att staten avstår skatteintäkter för gåvor till statliga, regionala eller kommunala verksamheter skulle innebära en principiell förändring av systemet som Ideell kulturallians inte ser tillräckliga skäl för.

Offentliga kulturinstitutioner kan ha starka varumärken och betydligt större resurser för kommunikation och insamling än mindre ideella kulturorganisationer. Om de omfattas av samma system riskerar konkurrensen om privata gåvor därför att ske på mycket olika villkor.

7.2.3 Beloppsgränsen för fysiska personer

Ideell kulturallians delar utredningens bedömning att dagens beloppsgräns är låg för den som vill ge mer omfattande gåvor. En höjd beloppsgräns får dock inte leda till att fokus förskjuts mot stora gåvor. Även mindre gåvor från många givare kan vara betydelsefulla för den ideella kultursektorn.

7.3 Matchning av privata gåvor

Utredningen föreslår att omkring en miljard kronor under fyra år avsätts för att matcha privat finansiering med offentliga medel genom tre olika modeller. Ideell kulturallians välkomnar att ytterligare resurser tillförs kulturlivet. Modellerna väcker samtidigt frågor eftersom tillgången till offentliga medel i olika grad blir beroende av kulturverksamheternas förmåga att mobilisera privata gåvor. Förutsättningarna för detta är ojämnt fördelade, vilket riskerar att förstärka befintliga skillnader i kulturlivets ekonomiska förutsättningar.

De tre modellerna skiljer sig åt i hur offentliga prioriteringar och privata givares val påverkar fördelningen av resurser. Möjligheterna att ta del av finansieringen varierar också mellan olika delar av kulturlivet.

Ideell kulturallians anser att kulturverksamheternas egna idéer, initiativ och behov bör vara utgångspunkten för kulturens utveckling. Finansieringssystemen bör utformas så att de möter och stärker de initiativ som växer fram i kulturlivet. Men i de föreslagna matchningsmodellerna får politiska prioriteringar, myndigheters beslut och privata givares val i olika grad styra vilka initiativ som kan få del av finansieringen.

7.3.1 Insamlingskampanjer för stora satsningar

I denna modell beslutar regeringen vilka områden som ska prioriteras för riktade kampanjer. Utredningen anger inte närmare vilka områden det kan handla om, vilket gör det svårt att bedöma vilka delar av kulturlivet som skulle kunna ta del av resurserna.

Utredningen bedömer att omkring 500 miljoner kronor under fyra år kan användas för denna modell. En stor del av investeringsprogrammets offentliga resurser skulle alltså koncentreras till modellen.

Ideella kulturorganisationer är inte uteslutna från modellen, men inriktningen på stora investeringar och kampanjer begränsar vilka verksamheter och initiativ som i praktiken kan komma i fråga. Modellen innebär samtidigt att regeringen på förhand avgör inom vilka områden matchning kan ske.

Att regeringen på detta sätt pekar ut vilka områden och satsningar som ska prioriteras aktualiserar också principen om armlängds avstånd. Hur modellen förhåller sig till principen beror bland annat på hur regeringens prioriteringar utformas och hur nära de kommer kulturverksamheternas innehåll. Politiska prioriteringar kommer att påverka vilka delar av kulturlivet som över huvud taget kan komma i fråga för denna finansiering.

Förslaget är inte tillräckligt utvecklat för att Ideell kulturallians ska kunna bedöma dess konsekvenser. Samtidigt ser vi en risk med att en så stor del av investeringsprogrammets resurser koncentreras till en modell som sannolikt har begränsad relevans för stora delar av den ideellt organiserade kultursektorn.

7.3.2 Matchad gräsrotsfinansiering

Utredningen bedömer att omkring 100 miljoner kronor per år bör avsättas för gräsrotsfinansieringen och det semiautomatiska systemet tillsammans.

Gräsrotsmatchningen är inriktad på mindre satsningar. En kulturverksamhet ansöker hos den ansvariga myndigheten om matchning inom de områden som myndigheten har prioriterat. Om ansökan godkänns genomför verksamheten en egen insamlingskampanj. När insamlingen når en fastställd brytpunkt, det vill säga en viss nivå av privat finansiering, kan offentliga medel skjutas till enligt en bestämd matchningsgrad.

Trots benämningen gräsrotsfinansiering är det inte kulturverksamheternas egna projekt och initiativ som är utgångspunkten för modellen. Myndigheten sätter ramarna genom att avgöra inom vilka områden matchning ska erbjudas. Kulturverksamheten måste därefter både ha ett projekt som passar in i dessa prioriteringar och mobilisera tillräckligt privat givande för att offentliga matchningsmedel ska utlösas.

Modellen kräver resurser för både ansökan och insamlingskampanj, samtidigt som organisationen måste planera verksamheten utan att på förhand veta hur stor finansieringen blir. För mindre organisationer kan detta innebära en betydande administrativ belastning.

Samtidigt kan modellen skapa möjligheter för verksamheter med stark lokal förankring och förmåga att mobilisera många mindre gåvor. Hur tillgänglig

modellen blir i praktiken beror dock på hur höga brytpunkterna sätts, vilka krav som ställs på ansökan och insamlingen samt hur administrationen utformas.

Ideell kulturallians bedömer att gräsrotsmatchningen har större potential att nå mindre ideella kulturverksamheter än de övriga matchningsmodellerna. För föreningar där både ideella och administrativa resurser är begränsade kan modellen samtidigt leda till ytterligare projektifiering. Modellen är inriktad på avgränsade satsningar och möter därför inte behovet av långsiktig finansiering av organisation och infrastruktur.

Ideell kulturallians ser potential i gräsrotsmatchning som finansieringsform. En sådan modell bör dock i högre grad ta sin utgångspunkt i kulturverksamheternas egna projekt och initiativ och utformas så att den fungerar även för små ideella kulturverksamheter.

7.3.3 Ett semiautomatiskt system

Den tredje modellen innebär att gåvor på mellan en och tio miljoner kronor kan utlösa ett offentligt tillskott på 25 procent. Mottagaren ska ha avlönad personal motsvarande minst en årsarbetskraft.

För stora delar av den ideella kultursektorn innebär kraven på gåvans storlek och avlönad personal höga trösklar. Modellen kan samtidigt vara relevant för ideella kulturorganisationer med anställd personal och kapacitet att arbeta med insamling av större gåvor.

Modellen väcker en principiell fråga om hur offentliga kulturmedel fördelas. När en privat givare väljer att ge en större gåva till en verksamhet utlöser detta också offentlig finansiering till samma verksamhet. Privata givares prioriteringar får därmed direkt betydelse för fördelningen av offentliga medel.

8 Konsekvensanalys

Ideell kulturallians anser att konsekvensanalysen är otillräcklig när det gäller hur reformerna påverkar olika delar av kulturlivet.

Organisationernas storlek och förutsättningar. Utredningen konstaterar att kulturverksamheters förmåga att attrahera privata gåvor varierar, men analyserar endast översiktligt vilka konsekvenser detta får för olika typer av organisationer. För mindre ideella kulturverksamheter kan begränsad administrativ kapacitet och sämre tillgång till givare göra det betydligt svårare att använda de föreslagna finansieringsformerna. Risker att förslagen förstärker befintliga skillnader inom kulturlivet behöver därför analyseras djupare.

Geografiska och sociala konsekvenser. Förutsättningarna att mobilisera privat givande varierar mellan olika delar av landet och mellan verksamheter som når olika grupper. På mindre orter kan färre potentiella givare och mindre synlighet göra det svårare att mobilisera gåvor, samtidigt som en stark lokal förankring kan vara en tillgång. Verksamheter som når grupper med begränsade ekonomiska resurser kan också ha sämre förutsättningar att mobilisera privat finansiering. Dessa skillnader bör belysas tydligare i konsekvensanalysen.

Konstnärlig frihet. Även konsekvenserna för den konstnärliga friheten behöver belysas mer nyanserat. Ideell kulturallians delar bedömningen att en större mångfald av finansieringskällor kan stärka kulturverksamheters ekonomiska resiliens. Utredningen analyserar däremot inte närmare hur ett ökat beroende av privata givare och deras preferenser kan påverka verksamheternas oberoende och prioriteringar.

Administrativa konsekvenser för mottagarna. Utredningens analys av administrativa kostnader fokuserar på de myndigheter som ska hantera de nya systemen. Däremot saknas en analys av de kostnader och den arbetsinsats som förslagen innebär för kulturverksamheterna själva. Krav på revision, redovisning och rapportering samt arbete med ansökningar och insamlingskampanjer kan vara särskilt betungande för mindre organisationer. Dessa konsekvenser bör analyseras tydligare.

Kunskap och kompetens. De föreslagna finansieringsformerna ställer krav på kunskap och kompetens inom insamling och givarrelationer, samtidigt som potentiella givares kunskap om kulturlivets organisation, finansiering och villkoren för konstnärlig och kulturell verksamhet kan vara begränsad. Kunskapsuppbyggnad är därför en viktig förutsättning för reformernas genomslag. Utredningen analyserar inte närmare vilken betydelse dessa kunskaps- och kompetensfrågor har för olika kulturverksamheters möjligheter att dra nytta av reformerna.

Om reformerna genomförs bör det också följas upp vilka typer av kulturverksamheter, geografiska områden och målgrupper som faktiskt får del av de nya finansieringsmöjligheterna.

För Ideell kulturallians

Anna Livion Ingvarsson

Verksamhetschef

Tel 073-978 86 66

anna.livion.ingvarsson@ideellkultur.se